

Matteus kapitel 19. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 19 Får man skilja sig? (Matt 19:1–12)

Översättning

När Jesus var färdig med denna undervisning, lämnade han Galileen och kom till de trakter av Judeen som ligger på andra sidan Jordan. Där följde honom stora skaror, och han botade dem. Några fariséer kom till honom och ville sätta honom på prov. De frågade: Har en man rätt att skilja sig från sin hustru av vilken orsak som helst? Han svarade: Har ni inte läst att Skaparen i begynnelsen gjorde dem till man och kvinna och sade: Därför skall en man lämna sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de två skall bli ett. Alltså är de inte längre två utan ett. Vad nu Gud har fogat samman det får inte människan skilja åt. De sade till honom: Varför bestämde då Moses att en man får ge sin hustru skiljebrev och skicka bort henne? Han svarade: För era hårda hjärtans skull tillät er Moses att skiljas från era hustrur. Men i begynnelsen var det inte så. Och jag säger er: Den som skiljer sig från sin hustru av annat skäl än otukt och gifter sig med en annan, han begår äktenskapsbrott. Då sade lärjungarna till honom: Är det på det viset med mannens ställning till sin hustru, så är det inte värt att gifta sig. Han sade till dem: Inte alla kan ta emot detta ord, bara de som fått den gåvan. Ty det finns de som är odugliga till äktenskap, därför att de är födda sådana. Och det finns de, som är odugliga därför att människor gjort sådana. Men det finns de, som själva har gjort sig sådana för himmelrikets skull. Den som kan ta emot det, han får ta emot det.

Kommentar

Den fjärde samlingen av Jesusord avslutar Matteus på samma sätt som de tre föregående: När Jesus var färdig med … Så markerar han, att också han är färdig med ännu ett avsnitt av sin bok. Nu börjar något nytt. Jesus lämnar Galileen och går mot Jerusalem.

Den vanliga färdleden för pilgrimerna gick över Jordan och vidare söderut genom Östjordanlandet. Man tog den omvägen för att slippa vandra genom Samarien, där man visste att man inte var välkommen. Så som Matteus här uttrycker sig, tycks han räkna en del av Östjordanlandet (Pereen hette det på den tiden) till Judeens område.

Under vandringen kommer nu fariséerna med en brännbar fråga, där det var lätt att dra på sig kritik för sina åsikter. Det gällde vad Moses menat med det villkor som berättigade en man att skilja sig från sin hustru genom att utfärda skiljebrev. De strängare menade, att det bara gällde otukt och äktenskapsbrott, medan andra godkände allt som på något vis misshagade den äkta mannen. Det var alltså en typisk rabbinsk skolfråga, som man nu förelade Mästaren från Galileen. Jesus frågar om de inte läst hur det var från början. Vad ville Skaparen? Har han inte själv sagt att en man skall hålla sig till sin hustru? Och att man och hustru är ett, så att de tillhör varandra och inte mer är isolerade individer, utan blivit en enhet som människor inte kan upplösa? Fariséerna framhåller att Moses ändå sagt, att man får skriva skiljebrev. Jesus svarar att det var ett medgivande, betingat av människors ondskas. Men Guds vilja är det inte. Den som vill leva som barn till sin himmelske Fader, i hans rike, han vet att han begår äktenskapsbrott om han skiljer sig. Med ett undantag. Här som i bergspredikan gäller det otukt, tydligen sådan som den andra parten begår. Därmed är äktenskapet brutet och kan upplösas.

För judarna var äktenskapet närmast en plikt. Att man levde i celibat förekom bara i vissa sekter (som den, vars kloster vid Qumran kommit i dagen i vår tid). Annars var celibat sällsynta undantag. Lärjungarna ställer nu den frågan, om man verkligen kan gifta sig, när äktenskapet är så oupplösligt som Mästaren sagt. Jesu svar har gett upphov till många olika utläggningar. Problemet är vad ”detta ord” syftar på. Syftar det på något som redan är sagt eller på det som Jesus nu kommer att säga? Är det senare fallet, så blir meningen klar: Celibat är bara möjligt för den som fått en särskild gåva att leva på det viset. Jesus talar här om tre slags ”evnucker”. Han använder detta grekiska ord, som vi har som lånord, och låter det gälla dem som är födda sådana, dem som av människor gjorts till kastrater, och dem som frivilligt av sagt sig tanken på äktenskap för att kunna leva helt i himmelrikets tjänst. Celibat kan alltså vara en kallelse, och man måste vara kallad till det för att kunna ta det på sig. Jesus själv liksom Johannes Döparen och Paulus kan ge oss exempel på sådana kallelser.

Så långt tycks meningen klar. Men hur kan detta vara ett svar på lärjungarnas fråga? För att få ett rimligt sammanhang får man anta, att lärjungarnas fråga gällde om man verkligen – som hittills – kunde anse det som en plikt att gifta sig, om äktenskapet var oupplösligt. Var det inte bättre att förbli ogift? Jesus svarar då att ”detta ord” – celibatet, tanken att leva ogift – bara är giltigt för somliga. För de flesta gäller vad han förut sagt: Gud vill äktenskapet och han vill att det skall vara livslångt.

Himmelriket är till för barnen (Matt 19:13–15)

Översättning

De bar fram små barn till honom för att han skulle lägga händerna på dem och bedja. Men lärjungarna körde bort dem. Då sade Jesus: Låt barnen vara och hindra dem inte att komma till mig. Det är sådana som himmelriket är till för. Och han lade händerna på dem och gick så därifrån. Kommentar

Denna händelse brukar kallas ”Jesus välsignar barnen”. Matteus säger att man bar fram små barn för att han skulle lägga händerna på dem och bedja. Det visar oss en vanlig form för välsignelsen. Och välsignelsen var något reallt, en kraft från Gud. Här gällde det – det visar Jesu ord – mer än en vanlig välsignelse. Det gällde att få del i den välsignelse, som Messias hade med sig: delaktigheten i himmelriket, det som han bar med sig var han kom. Det var detta som de tolv

inte trodde gick för sig. Barnen kunde ju inte avgöra sig för Riket. Men Jesus säger, att himmelriket är till just för dem. Han hade ju åter och åter talat om de små, de som gällde för ingenting och ingenting själva förmådde. Han utsträcker nu detta uttryckligen att gälla också de små barnen.

Matteus berättar ingenting om att Jesus tog illa upp, när lärjungarna bryskt och ovänligt (det ligger i det grekiska ordet) visade bort mödrarna. Det är typiskt för Matteus. Känslor hör med till de yttre omständigheter som inte intresserar honom. Han framställer den rätta läran, det sammanfattande och allmängiltiga. Och det är i detta fallet: Också de små barnen skall tas upp i Guds rike. Det var därför barndopet aldrig vållade någon diskussion i fornkyrkan. Det var självklart, att också barnen fick vara med. De behövde Guds rike och det var till för dem.

Den rike ynglingen (Matt 19:16–26)

Översättning

Och se, det kom fram en man till honom och sade: Mästare, vad för gott skall jag göra för att få evigt liv? Han svarade honom: Varför frågar du mig om det goda? Det finns en enda som är god. Men vill du gå in i livet, så håll buden. Han frågade: Vilka? Och Jesus svarade: Du skall icke dräpa, Du skall icke begå äktenskapsbrott, Du skall icke stjäla, Du skall icke bära falskt vittnesbörd, Hedra din fader och din moder, och: Du skall älska din nästa såsom dig själv. Då sade mannen, som ännu var ung: Allt det där har jag hållit. Vad är det som alltjämt fattas mig? Jesus sade till honom: Vill du bli fullkomlig, så gå och sälj det du äger och ge åt fattiga. Då skall du få en skatt i himmelen. Kom sen och följ mig. Men när den unge mannen hörde det talet, gick han bedrövad bort, ty det var mycket som han ägde. Men Jesus sade till sina lärjungar: För den som är rik blir det svårt att komma in i himmelriket.

Ja, jag säger er: Det är lättare för en kamel att gå genom ett nålsöga, än för en rik att komma in i himmelriket. När lärjungarna hördetta, blev de utom sig av häpnad och förskräckelse och sade: Vem kan då bli frälst? Men Jesus såg på dem och sade: För människor är det omöjligt, men för Gud är allting möjligt.

Kommentar

”Den rike ynglingen” är knappast någon riktig beteckning på huvudpersonen i denna berättelse. Rik var han säkert. Det är alla tre synoptikerna ense om. Men någon yngling var han knappast. Det grekiska ordet neaniskos betecknar en man i sina bästa år, mellan ungefär 24 och 40, alltså knappast vad vi kallar en yngling. Lukas säger att det var en förnäm person, en av de styrande. Vi får alltså tänka oss en förmögen man av god familj, som ännu tycks ha det mesta av livet framför sig.

Någon alldeles vanlig människa kan det inte ha varit. Han måste ha tagit frågan om Gud på fullaste allvar. Med hans borgerliga moral var ingenting i olag. Men ändå var han inte säker på att det räckte. Han hade en känsla av att något mera skulle till och han ville veta vad. Vad gott skulle han göra för att vara säker på att få evigt liv?

Jesus undrar varför han ställer den frågan till honom. En enda är god, och det är Gud. Det är till Gud som frågan skall ställas. Och svaret har Gud givit i sitt ord. Vi har ju fått hans bud. Dem skall vi hålla.

Det finns kritiker som menar, att Matteus här gjort en ”dogmatisk korrektion” av Markus. Hos honom heter det: Varför kallar du mig god? Matteus skulle ha ansett ett sådant yttrande oförenligt med Kristi gudom och rättat Markus. Men nu säger ju Jesus också enligt Matteus att endast Gud är god. Vad Jesus avvisar är detsamma i båda fallen. Mannen, som räknade med Jesus som människa, kallade honom god och ville att han skulle tala om vad som var gott. Det avvisar Jesus som övertro på människors fromhet och kunskap. I stället hänvisar han till Gud och till hans ord.

Det är uteslutet att Matteus skulle ha lärt känna denna berättelse genom Markus. Han har själv varit en lärare och evangelieförkunnare, det vittnar hela hans evangelium om. Vad vi någorlunda säkert kan säga är att denna berättelse berättats i en form på judisk mark i Palestina eller Syrien, där Matteus verkade, och i en annan form i Rom, där Markus tjänade som tolk åt Petrus. Matteus kan ha känt till Markus skrift – mycket tyder på det – men att det skulle vara ur den han hämtat stora delar av sitt evangelium är högst osannolikt. Allt detta måste han ha känt till sen många år. Och i ett fall som detta är det ingen saklig motsättning mellan de versioner i vilka denna berättelse lärdes ut i de olika delarna av kyrkan.

Jesus hänvisar alltså till de gamla välkända buden. (Det står i grekiskan en bestämd artikel före dem, som just betyder att de var något som alla kände till.) Det betyder inte att Jesus gör lagen till grund för frälsningen. Men lagen måste tas på allvar. Det är på vägen man upptäcker, att det ändå alltid är något som fattas. Och då blir man mogen för Guds rike.

Det var det som kunde ha skett med den rike mannen. Men här kom ett sista hinder emellan. Han ville och ville ändå inte. Jesus visste vad som fattades honom. Det var viljan att ge Gud allt. Han ville tjäna både Gud och Mamon. Och då fanns det bara ett att göra: att radikalt säga farväl till rikedomen. Jesus krävde inte det av alla. Bland hans lärjungar finns exempel på förmögna människor som Sackeus eller Nikodemus. Men i detta fall var det nödvändigt.

Den rike mannen gick sorgsen sin väg. Han hade gärna velat finna en väg att dyrka både Gud och Mamon. När han ställdes i valet mellan lärjungaskapet och rikedomen, valde han rikedomen. Han hade fått se den dyrbara pärlan, men han ville inte satsa allt på den.

Jesus konstaterar, att här är ett av de verkligt stora hindren för frälsningen. Näst det egna jaget – detta att vilja ”vinna livet”, hävda sig, bli något stort – kommer Mamon. Kan en kamel gå genom ett nålsöga? Svaret är naturligtvis nej. Lärjungarna blir förskräckta. Vem kan då bli frälst? De hade tillräcklig självkänedom för att frukta för sin egen frälsning, om det var så strängt. Och Jesus svarar: Ja, det är omöjligt – för människor nämligen, inte för Gud. Att bli frälst verkligen omöjligt för människor. Jesus har sagt det gång på gång. Det var ett grundtema redan i bergspredikan. Det är lika strängt

med renheten och sanningen och kärleken till nästan som det är med pengarna. Här skulle ingen bli frälst, om inte Gud gjorde ett under. Det är detta under som nu är på väg. Människosonen vandrar upp till Jerusalem för att ge sitt liv till lösen för syndarna och så göra det omöjliga möjligt.

Mångdubbelt igen (Matt 19:27–30)

Översättning

Då tog Petrus ordet och sade: Och vi? Vi har ju övergivit allt och följt dig. Hur skall det då bli med oss? Jesus sade till dem: Sannerligen, jag säger er: När världen föds på nytt och Människosonen sätter sig på sin härlighets tron, då skall ni som följt mig få sitta, också ni, på tolv troner och styra Israels tolv stammar. Och var och en som övergivit hem eller syskon eller far eller mor eller barn eller åkrar för mitt namns 30skull, han skall få mångdubbelt igen och ärva evigt liv. Men många som är de första kommer att bli de sista, och de sista blir de första. Kommentar Petrus tar tillfället i akt och ställer en fråga, som de tolv kanske många gånger talat om inbördes. Vad får de för lön? De har nästan börjat undra: Hur skall det gå för dem till domen?

Jesus ger dem ett löfte utan förbehåll. De har verkligen funnit den dyrbara pärlan. De kommer att få se det ”när världen födes på nytt”. Ordagrant översatt heter det ”vid återfödelsen”. Det menas den dag, då Gud gör allting nytt och den nya skapelsen träder fram med nya himlar och en ny jord. Då kommer Människosonen att sitta på sin härlighets tron, och hans tolv apostlar kommer att sitta som styresmän ”över Israels tolv stammar”, alltså över hela Israel, både det gamla och det nya. De kommer att ”döma” de tolv stammarna, som det ordagrant heter. Det är det gammaltestamentliga uttrycket för att styra. Här syftas inte på Människosonens stora dom utan på det som sedan följer. I Guds rike finns en hierarki, en gudomlig ordning, som reglerar allt och får det att fungera i samklang och glädje. I den ordningen finns det både de som är de första och de sista. Men ordningen blir inte densamma som här på jorden.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.